

Auktionen i Roskilde Domkirke i 1806.

Af *Victor Hermansen.*

Vistnok ingen Auktion herhjemme kan siges at være saa almindeligt bekendt — eller snarere berygtet — som den, der i Foraaret 1806 fandt Sted ved Roskilde Domkirke. De allerfleste Besøgende i Nationalmuseets Middelalders Afdeling standsede jo ved det lille, ædelstensprydede Guld kors og Hovedet af det sønderhugne Trækrucifiks, som gennem de mange Aarhundreder havde været Gemmestedet for det kostbare Smykke, og blev mindet om den Vandalisme, som var blevet begaaet mod det gamle Stykke Kirkeinventar. En Trøst var det dog, at man samtidig fik at vide, at netop denne Begivenhed skulde have givet Anledning til, at Museet var blevet oprettet i 1807. Selvom det nu ganske vist ved de nyeste Undersøgelser¹ er blevet klart, at Museets Stiftelse skyldes andre Faktorer, kan det dog have sin Interesse at fremdrage nogle Oplysninger om Auktionen og se, hvor meget der ved denne Lejlighed blev kasseret og bortsolgt af Domkirkens Sager, hvem der købte dem, hvad der er bevaret og endelig hvem der havde Ansvar.

I Dagene umiddelbart før Auktionen lod man i de københavnske Aviser indrykke en Meddelelse om, at der Torsdag den 10. April 1806 vilde blive afholdt en „Auktion over noget Roskildedomkirke tilhørende Malm, Messing, Jern m. m.“, men det kan ikke undre, at der efter denne meget kortfattede Bekendtgørelse² næppe var mere end en enkelt, som lod sig friste til at foretage Rejsen fra Hovedstaden hertil. Hoved-

mængden af Lysthavende var fra selve Roskilde, men ogsaa nogle af Omegnens Folk var dog blandt Køberne.

Inden Bortsalget begyndte, blev Konditionerne³ for Auktionen kundgjorte; de var underskrevne d. 9. April af Kirkens Inspektion og Værge og indeholdt følgende fire Punkter:

1. Saasnart Hammerslag er sket, modtager Køberen det Tilslagne i den Stand, samme forefindes, uden Ansvar enten for Sælgeren eller Auctionsretten.
2. Betalingen for det Købte erlægges inden 6 Uger fra Dato til Domkirkens Værge, Stiftsskriver Bing, dog uden Auctions- eller Incassations Salarium, hvilket Sælgeren betaler.
3. Ubekendte og Uvederheftige betaler strax paa Anfordring eller stiller antagelig Sikkerhed for deres Bud, da de i andet Fald maa taale, at Varerne paany opraabes og til andre bortsælges.
4. Søgemaal, som i Anledning af denne Auction maatte rejse sig, vil efter først at have været foretaget for Roskilde Bys Forligelses Commission blive at paakende ved samme Købstads Bytings Ret, hvor saavel Køber som Cautionist forbindes at møde og lide Tiltale og Dom, i hvad Jurisdiction de end ellers maatte sortere under, og modtage Varsel, som om de boede i disse Jurisdictioner.

Auktionen indbragte ialt 348 Rdl. 14 Skilling, hvoraf de 305 Rdl. 3 Mark 13 Skilling var for Domkirkens Sager, medens Resten, 42 Rdl. 3 Mk. 1 Sk., indkom for forskelligt kasseret Inventar fra Stiftslandsbykirkerne. Fortegnelsen over de enkelte Numre giver en kort Beskrivelse af Genstandene med en Vurderingssum af hver enkelt, samt Købernes Navne og den Pris, der blev opnaaet. Skønt det kun drejede sig om udrangerede Sager, hvis Værdi alene — efter Datidens Opfattelse — laa i selve Materialerne, var altsaa ogsaa denne blevet for lavt vurderet, og de Haandværkere og Fagfolk, som mødte op ved Auktionen, fik — hvad Listen tydelig viser — Hammerslag for Bud, der i de fleste Tilfælde var adskilligt over de anslaaede Beløb. Auktionen, der blev afholdt i Domkirken, blev endt samme Dag og gjorde rent Bord; i sit Regnskab indførte Stiftsskriveren, at *alle* Domkirkens gamle Materialier ved denne Lejlighed var blevet bortsolgt⁴. Den følgende Liste viser, hvad det vil sige.

Malm:**Køberne:**

- Nr. 1. Et Dæksel, vejende 1 Skippund 11 Lis- Gørtler Jensen for 120 Rdl.
pund $7\frac{1}{2}$ Pd., vurderet (å 10 Skil- 3 Mark $12\frac{1}{2}$ Skilling
ling pr. Pd.) til 52 Rdl. 2 Mark (å 23 Sk. pr. Pd.)
- Nr. 2. Et Stykke Malm paa 1 Lispund 2 Pd.,
vurderet til 1 Rdl. 5 Mk. 4 Sk. Kitzmark for 4 Rdl. 10 Sk.

Messing:

- Nr. 3. En Messingplade med 15 Stykker Granth for 45 Rdl. 4 Mk.
gammelt Messing, vejende 11 Lispund $5\frac{1}{2}$ Sk. (å $24\frac{1}{4}$ Sk.
5 Pd., vurderet (å 16 Sk. pr. Pd.) ... pr. Pd.)
- Nr. 4. En stor Messing Arm }
Nr. 5. To mindre } 29 Pd. Kitzmark for 7 Rdl. $9\frac{1}{2}$
Nr. 6. En Plade } Sk. (å $23\frac{1}{2}$ Sk.)
- Nr. 3—6 vurderet til 35 Rdl.

Jern:

- Nr. 7. 141 Stykker gammelt Jern, vejende Lange for 27 Rdl. 2 Mk.
1 Skippund 9 Lispund 8 Pd. $1\frac{1}{2}$ Sk (å 5 Mk. 9 Sk.
pr. Lispund).
- Nr. 8. En Jernfjeder til en Dør Samuel for 2 Mk. 1 Sk.
- Nr. 9. En Kæde, hvori Dækselet over Daa- Samme for 4 Rdl. 3 Mk.
ben har hængt 8 Sk.
- Nr. 10. To Jernstænger Lange for 2 Rdl. 1 Mk.
4 Sk.
- Nr. 11. En stor Jernlysestage Ole Olsen for 1 Rdl. 4 Sk.
Nr. 7-11 vurderet til 14 Rdl. 4 Mk. 8 Sk.

Trævarer:

- Nr. 12. Fire ægyptiske Billeder (1 Rdl.) Wulfsberg for 6 Rdl. 1
Mk. 14 Sk.
- Nr. 13. Et Krucifiks (1 Rdl.) Gennerup for 1 Rdl. 2 Mk.
2 Sk.
- Nr. 14. Et gammelt Epitafium (2 Mk.) J. Isachsen for 4 Mk. 8 Sk.
- Nr. 15. Et dito (1 Mk.) Hans Pedersen i Kapels-
mølle for 2 Mk.
- Nr. 16. Et dito (1 Mk.) Samme for 1 Mk. 10 Sk.
- Nr. 17. Et dito (1 Mk.) Samme for 4 Mk. 2 Sk.
- Nr. 18. To gamle Trævinger (1 Mk. 8 Sk.) Ole Olsen for 3 Mk. 8 Sk.
- Nr. 19. En gammel Stige (1 Mk.) Muurbech for 1 Mk. 10 Sk.
- Nr. 20. Erasmus Roterodams Portræt (8 Sk.) Hans Johansen for 8 Sk.
- Nr. 21. Et Portræt (1 Mk. 8 Sk.) Jens Andersen Smed for
4 Mk. 12 Sk.

Nr. 22.	Et Træbillede (1 Mk.)	Hans Johansen for 1 Rdl.
Nr. 23.	Noget gammelt sønderslaget Træværk (8 Sk.)	
Nr. 24.	Fem gamle Træspidser (8 Sk.)	Samme for 8 Sk.
Nr. 25.	En gammel Fyrrekasse (2 Mk.)	Wilstrup for 1 Rdl. 5 Sk.
Nr. 26.	En gammel Trærække (4 Sk.)	Samme for 1 Mk. 1 Sk.
Nr. 27.	En gammel Dør til en Stol med 5 Træspidser (1 Mk.)	Isak Mejer for 12 Sk.
Nr. 28.	En gammel Stolsdør med 2 Sidestykker (8 Sk.)	Hans Snedker for 2 Mk. 8 Sk.
Nr. 29.	To Stykker Gitterværk (8 Sk.)	Hans Pedersen for 9 Sk.
Nr. 30.	Fem Stykker gamle Zirater (8 Sk.)	Præsten Hr. Baagøe for 1 Rdl. 1 Mk. 9 Sk.
Nr. 31.	Seks Stykker Apostle (1 Mk. 8 Sk.)	Klokker Hertz.
Nr. 32.	To gamle Stolsdøre (8 Sk.)	Jens Tollestrup for 8 Sk.
Nr. 33.	Et gammelt Zirat (4 Sk.)	Jens Isaksen for 1 Rdl. 2 Mk. 4 Sk.
Nr. 34.	En gammel Lænestol (3 Mk.)	Isak Mejer for 3 Mk. 4 Sk.
Nr. 35.	Tre gamle Skamler med Læderovertræk (12 Sk.)	Præsten Baagøe for 14 Sk.
Nr. 36.	En gammel Bænk med nogle gamle Træstykker (1 Mk.)	Ole Olsen for 1 Rdl. 15 Sk.
Nr. 37.	En Fyrrekasse (1 Rdl.)	Ernst Werther for 3 Rdl. 9 Sk.
Nr. 38.	En gammel Dør (4 Sk.)	Jens Smed i Veddelev for 3 Mk.
Nr. 39.	En gammel Skammel (4 Sk.)	Tollestrup for 1 Mk.
Nr. 40.	Fire Stkr. smaa Egebrædder (2 Sk.)	Ole Hugger for 12 Sk.
Nr. 41.	Fire Stkr. store Fløje (1 Rdl.)	Ernst Werther for 3 Rdl. 1 Sk.
Nr. 42.	Tre Stykker stort Træ af et Alter (1 Rdl.)	Gørtler Jensen for 3 Rdl. 8 Sk.
Nr. 43.	En gammel Kiste (2 Mk.)	Hans Johansen for 1 Rdl. 5 Mk. 13 Sk.
Nr. 44.	Fire gamle Lemme (8 Sk.)	Lars Berg for 2 Mk. 7 Sk.
Nr. 45.	Et gammelt Epitafium (1 Mk. 8 Sk.)	Hr. Baagøe for 1 Rdl. 1 Mk. 2 Sk.
Nr. 46.	Et dito sønderslaget (4 Sk.)	Johan Sørensen for 5 Sk.
Nr. 47.	Otte Stykker gamle Stolsdøre (3 Mk.)	Hr. Baagøe for 1 Rdl. 5 Mk.
Nr. 48.	Tre Stykker mindre dito (1 Mk.) ...	Samme for 4 Mk. 8 Sk.
Nr. 49.	To Stykker Karnisser (4 Sk.)	Samme for 1 Mk. 1 Sk.
Nr. 50.	En gammel Hissestol (3 Mk.)	Muurbech for 1 Rdl. 1 Mk. 1. Sk.

Nr. 51.	Den gamle Samson (8 Sk.)	A. Brønne for 1 Rdl. 3 Mk. 1 Sk.
Nr. 52.	En gammel Ligbaare (1 Mk.)	Lars Berg for 2 Mk. 4 Sk.
Nr. 53.	To dito større (1 Rdl.)	Isak Mejer for 1 Rdl. 2 Mk. 6 Sk.
Nr. 54.	Et stort Bord med to Rum (3 Mk.)	Hans Snedker for 1 Rdl. 2 Mk. 4 Sk.
Nr. 55.	En stor Kasse med to Rum (2 Mk.)	Samme for 1 Rdl. 2 Mk. 5 Sk.
Nr. 56.	En gammel Egekiste med Jernbeslag (1 Mk.)	Samme for 1 Rdl. 5 Mk. 3 Sk.
Nr. 57.	En dito (8 Sk.)	Lars Christensen i Him- melev for 2 Mk. 10 Sk.
Nr. 58.	En gammel Fyrrekiste (4 Sk.)	Samme for 1 Mk. 3 Sk.
Nr. 59.	En gammel Tømmerbænk (4 Sk.) ...	Ole Hugger for 10 Sk.
Nr. 60.	En gammel Bogstol (1 Mk.)	Muurbech for 2 Mk. 1 Sk.
Nr. 61.	To dito (8 Sk.)	Ole Smed for 2 Mk. 1 Sk.
Nr. 62.	En gammel Dør med Jerngitterværk i (8 Sk.)	Samuel for 3 Rdl.
Nr. 63.	En stor Træramme (8 Sk.)	Ole Hugger for 1 Mk. 2 Sk.
Nr. 64.	En gammel Egekiste med Jernbeslag (2 Mk.)	Wulffsberg for 3 Rdl. 2 Mk. 1 Sk.
Nr. 65.	Et Stykke gammelt Panel (2 Sk.) ...	Samuel Klejnsmed for 2 Mk. 6 Sk.
Nr. 66.	En gammel Kasse med Jernbeslag (2 Sk.)	
Nr. 67.	En Tylt splintrede Brædder (2 Mk.)	Mads Madsen for 5 Mk. 5 Sk.
Nr. 68.	En Tylt dito (2 Mk.)	Skrædder Skiøts for 5 Mk.
Nr. 69.	40 Stykker Brædestumper (2 Mk.)	Jens Smed for 4 Mk. 14 Sk.
Nr. 70.	40 Stykker dito (2 Mk.)	Hendrich Lange for 1 Rdl. 16 Sk.
Nr. 71.	40 Stykker dito (2 Mk.)	Samme for 5 Mk. 4 Sk.
Nr. 72.	20 Stykker dito (1 Mk.)	Samme for 3 Mk. 5 Sk.

En Del sort Multum:

Nr. 73.	Et Stykke 3 Alen (1 Mk. 2 Sk.)	Jens Smed for 2 Mk. 8 Sk.
Nr. 74.	Et Stykke 3½ Alen à 6 Sk. (1 Mk. 5 Sk.)	Frederik Petersen for 2 Mk. 13 Sk.

- Nr. 75. Et Stykke $3\frac{1}{2}$ Alen (1 Mk. 5 Sk.) ... Jens Smed i Veddelev for
2 Mk. 9 Sk.
- Nr. 76. Et Stykke $4\frac{1}{2}$ Alen (1 Mk. 11 Sk.) Jens Isaksen for 3 Mk.
1 Sk.
- Nr. 77. Et Stykke 6 Alen (2 Mk. 4 Sk.) Anders Pedersen i Svo-
gerslev for 5 Mk.
- Nr. 78. Et Stykke 6 Alen (2 Mk. 4 Sk.) Anders Torsen for 4 Mk.
1 Sk.
- Nr. 79. Et Stykke $5\frac{1}{2}$ Alen (2 Mk. 1 Sk.) ... Lars Christensen i Him-
melev for 3 Mk. 9 Sk.
- Nr. 80. Et Stykke 6 Alen (2 Mk. 4 Sk.) Henning Snedker for 4
Mk. 1 Sk.
- Nr. 81. Et Stykke $5\frac{1}{2}$ Alen (2 Mk. 1 Sk.) ... Mads Pedersen i Tjæreby
for 4 Mk. 3 Sk.
- Nr. 82. Et Stykke $5\frac{1}{2}$ Alen (2 Mk. 1 Sk.) ... Isak Mejer for 4 Mk. 4 Sk.
- Nr. 83. Et Stykke $5\frac{1}{2}$ Alen (2 Mk. 1 Sk.) ... Jens Isaksen for 4 Mk.
5 Sk.
- Nr. 84. Et Stykke $5\frac{1}{2}$ Alen (2 Mk. 1 Sk.) ... Kamman for 3 Mk. 12 Sk.
- Nr. 85. Et Stykke $3\frac{1}{2}$ Alen (1 Mk. 5 Sk.) ... Gennerup for 2 Mk. 13 Sk.
- Nr. 86. Et Stykke $3\frac{1}{2}$ Alen (1 Mk. 5 Sk.) ... Jens Smed i Veddelev for
3 Mk. 12 Sk.
- Nr. 87. Et Stykke 6 Alen (2 Mk. 4 Sk.) Ole Olsen for 5 Mk. 2 Sk.
- Nr. 88. Et Stykke 7 Alen (2 Mk. 10 Sk.) Isak Mejer for 1 Rdl. 7 Sk.
- Nr. 89. Et Stykke $7\frac{1}{2}$ Alen (2 Mk. 13 Sk.)... Hans Snedker for 1 Rdl.
- Nr. 90. Et Stykke $7\frac{1}{2}$ Alen (2 Mk. 13 Sk.)... Grandt for 1 Rdl.
- Nr. 91. Et Stykke $7\frac{1}{2}$ Alen (2 Mk. 13 Sk.)... Kamp for 1 Rdl. 1 Mk.
2 Sk.
- Nr. 92. Et Stykke $7\frac{1}{2}$ Alen (2 Mk. 13 Sk.)... Henning Olsen for 1 Rdl.
14 Sk.
- Nr. 93. Et Stykke 7 Alen (2 Mk. 10 Sk.) ... Gørtler Jensen for 1 Rdl.
1 Mk.
- Nr. 94. Et Stykke $7\frac{1}{2}$ Alen (2 Mk. 13 Sk.)... Hans Snedker for 1 Rdl.
8 Sk.
- Nr. 95. Et Stykke $7\frac{1}{2}$ Alen (2 Mk. 13 Sk.)... Samme for 1 Rdl. 8 Sk.
- Nr. 96. Et Stykke $7\frac{1}{2}$ Alen (2 Mk. 13 Sk.)... Ole Hugger for 1 Rdl. 3 Sk.
- Nr. 97. Et Stykke 13 Alen (4 Mk. 14 Sk.)... Wulfsberg for 1 Rdl. 2
Mk. 6 Sk.
- Nr. 98. Et Stykke 13 Alen (4 Mk. 14 Sk.)... Ole Hugger for 1 Rdl.
2 Mk.
- Nr. 99. Et Stykke 13 Alen (4 Mk. 14 Sk.)... Christen Madsen Sadel-
mager for 1 Rdl. 2 Mk.
- Nr. 100. Et Stykke $5\frac{1}{2}$ Alen (2 Mk. 1 Sk.) ... Jens Andersen for 1 Rdl.
2 Mk.
- Nogle smaa Stykker Ernst Werther for 4 Mk.
13 Sk.

Adskilligt:

- Nr. 101. Fire Stykker gammelt Reb (1 Mk. 8 Sk.) Johan Sørensen for 11 Sk.
 Nr. 102. Et Stykke gammelt Reb (3 Mk.) ... Ole Olsen Smed for 1 Rdl. 3 Sk.
 Nr. 103. Et Stykke gammelt Reb (1 Mk.) ... Muurbech for 1 Mk.
 Nr. 104. Et Stykke gammelt Reb (1 Mk.) ... Jens Smed for 1 Mk.
 Nr. 105. Et Stykke gammelt Reb (8 Sk.) ... Jørg. Christensen for 9 Sk.
 Nr. 106. To gamle Lygter (8 Sk.) Peder Andresen i Himmelev for 4 Sk.
 Nr. 107. Fire Stykker gammelt Læder (4 Sk.) Christen Madsen for 1 Mk. 11 Sk.
 Nr. 108. Tolv Stykker Træer Tollestrup for 1 Rdl. 5 Mk. 3 Sk.
 Nr. 109. Seks Stykker mindre dito Lange for 3 Mk. 1 Sk.
 Nr. 110. Fire halvrunde Former Isak Mejer 3 Rdl. 2 Mk.
 To gamle Gardiner Samme for 1 Rdl. 2 Mk.

Appendix:**Vor Frue Kirke tilhørende:**

- En Tylt Brædder Skræder Skiødt for 1 Rdl. 2 Sk.
 En Tylt dito Samme for 4 Mk. 8 Sk.
 En Tylt dito Lange for 2 Mk. 12 Sk.
 En Tylt Stumper af Træ Jens Smed for 1 Rdl. 1 Mk. 2 Sk.
 En Tylt dito for 4 Mk. 2 Sk.

Sct. Jørgens (bjerg) Kirke:

- Jern 9 Lispund 11 Pd. (3 Rdl. 1 Mk. 6 Sk. à 2 Sk. Pd.) } Tollestrup for 21 Rdl. 4 Mk. 7½ Sk.
 Jern 11 Lispund 3 Pd. (3 Rdl. 4 Mk. 6 Sk.) }

Sct. Ibs Kirke:

- Jern 12 Lispund 6 Pd. (4 Rdl. 12 Sk.) ... Tollestrup for 12 Rdl. 5 Mk. 5½ Sk.

Thorslunde Kirke:

- En gammel Ligbaare Skiøt for 1 Mk. 10 Sk.
 En Stendaab Ernst Werther for 2 Rdl.

Ishøj Kirke:

- En Stendaab Wulfsberg for 1 Rdl. 3 Mk.

Kun i enkelte Tilfælde opgiver Listen noget nærmere om Købernes Stilling og Bopæl, men da det kan være ganske interessant at se, hvem det var, der erhvervede de forskellige Stykker — blandt andet fordi man derved kan faa et Fingerpeg om, hvad der er blevet af de gamle Inventar-genstande — skal vi supplere Meddelelserne med nogle Ud-drag af Folketællingen⁵ for Roskilde fra 1801:

Peder Andersen,	Skoflikker,	Bondetinget 18.
Peter Baagøe,	Kapellan,	Sct. Mortens Stræde 5.
Andreas Brønniche,	Vejer og Maaler,	Algade 6.
Jørgen Christensen,	Skomager,	Skomagergade 20.
Samuel Christensen,	Klejnsmed,	Algade 22.
Johan Gennerup,	Kobbersmed,	Skomagergade 39.
Johan Grandt,	Kobbersmed,	Ringstedgade 16.
Jens Isachsen,	Snedker,	Algade 11.
Peter Jensen,	Gørtler.	
Hans Johansen,	Snedker,	Ringstedgade 15.
Jacob Kamman,	Snedker,	Torvet 4.
Hendrik Lange,	Klejnsmed,	Ringstedgade 3.
Christen Madsen,	Sadelmager,	Hestemarkedet 23.
Mads Madsen,	Skoflikker,	Hestemarkedet 22.
Isach Meyer,	Vognmand,	Støden 2.
Rasmus Muurbech,	Murmester,	Olsgade 2--3.
Henning Olsen,	Snedker,	Olsgade 4.
Ole Olsen,	Grovsmed,	Hestemarkedet 21.
Thomas Schiøtz,	Skrædermester,	Bondetinget 7.
Jens Tollestrup,	Værtshusholder,	Skomagergade 40.
Anders Thorsen,	Snedker,	
Jørgen Vilstrup,	Hosekræmmer,	Algade 12.
Ernst Werther,	Værtshusholder.	
Carl Fr. Wulfsberg,	Købmand,	Algade 20.

Et Blik paa denne Oversigt gør det utvivlsomt, at det ikke var arkæologiske Interesser, som drev Køberne til at byde, men det vil atter sige, at der kun er et yderst ringe Haab om, at noget større Antal Stykker skulde være bevaret til vore Dage. Der er naturligvis en svag Mulighed for, at der i Ud-huse, i Skillerum, paa Lofter og lignende Steder kan være anvendt Materialier, som er købt ved Auktionen og som en skønne Dag ved en Istandsættelse kommer for Lyset — men store er Chancerne ikke. Metallet er antagelig smeltet om

og anvendt til nye Brugsgenstande, og de fleste af Træsagerne kløvet til Brændsel.

Det gælder i hvert Fa'd det berømteste Stykke, det store Krucifiks, som Kobbersmed Gennerup erhvervede. Vel heder det sig^e, at han først havde til Hensigt at opstille Kri-

Fig. 1. Kristushoved fra omkring 1200.

stusfiguren i sin Have, men at Gejstlighedens Forestillinger om det upassende heri fik ham til at skifte Sind, — vist er det i hvert Fald, at han meget snart lod Krucifikset (Fig. 1) hugge i Stykker. Allerede den 14. April 1806 skrev Amtmand Treschow⁷ til Stiftsskriver Bing:

„Da det er Amtmændenes Pligt at indberette alt, hvad der kan vedkomme paa nogen Maade de kongelige Regalier og Rettigheder, maa jeg af Deres Velædelhed som Domkirkens Værge udbede mig underrettet om det Guld kors besat med Perler og ægte Stene, der skal være funden forborget i et Christusbillede af Træ blandt de i disse Dage bortsolgte gamle Inventarier Domkirken tilhørende, paa det jeg derom kan indgive min Beretning til det kongelige Rentekammer.“

Og med vaagen Sans for Aktualitet indsendte en stedlig Korrespondent, hvis Navn dog ikke nævnes, en Notits allerede den 15. April om den mærkelige Begivenhed til et af de københavnske Blade^s. Hans Skildring om Fundet lyder:

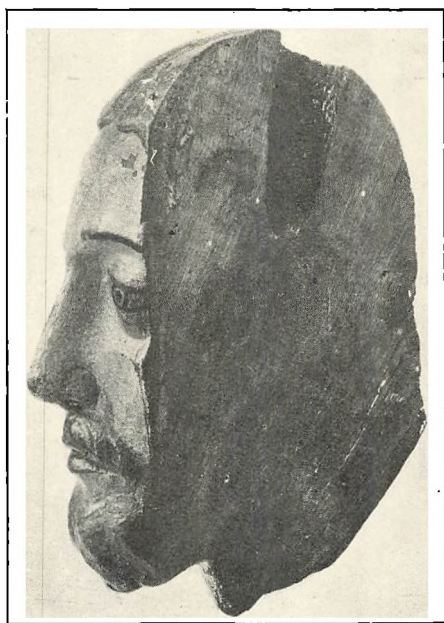

Fig. 2. Det kløvede Kristushoved med Hulningen, hvori Guldkorset var gemt.

„Ved den nylig holdte Auktion i vor Domkirke over gl. Malm, Jern, Billeder og andet Skramleri, blev ogsaa solgt et stort Krusifix med Kristus paa Korset. Dette købtes af Kobbersmed Gennerup for 8 Mk. Han lod det slaa itu til Brænde. Da man kom til Hovedet, saae man en Tol oven deri. Den tog man ud, og see da fandtes et Barne Erme, hvori var et Guld kors, meget kostbart og med fint Arbejde. Paa den rette Side deraf var en rød Sten i Midten, og ellers var det overalt med gule og grønne Stene indfattet, og i Kanterne omsat med hvide Perler. I den nederste Ende er det til at oplukke med en liden Guld pind, og naar det aabnes, udgjør det tvende Kors. Derinde er en Huling og midt i ligger vel det kostbareste (som man troer), en liden sortebrun Træpind, der vel har skullet være et Stykke af Kristi Kors. I den øverste Ende af Korset er en liden Ring, med et grønt med Guld virket Baand i, og paa Enderne er Knap og Knap-hul, hvoraf man kan see det har været et Damehalsbaand. Alt indtil

Kluden er saa overmaade brillant, som det var gjort og lagt der i Dag. Korset vejer $1\frac{1}{4}$ Lod.

Ogsaa ad officiel Vej kom der Underretning til Hovedstaden. Stiftsskriveren maa omgaende have svaret Amt-

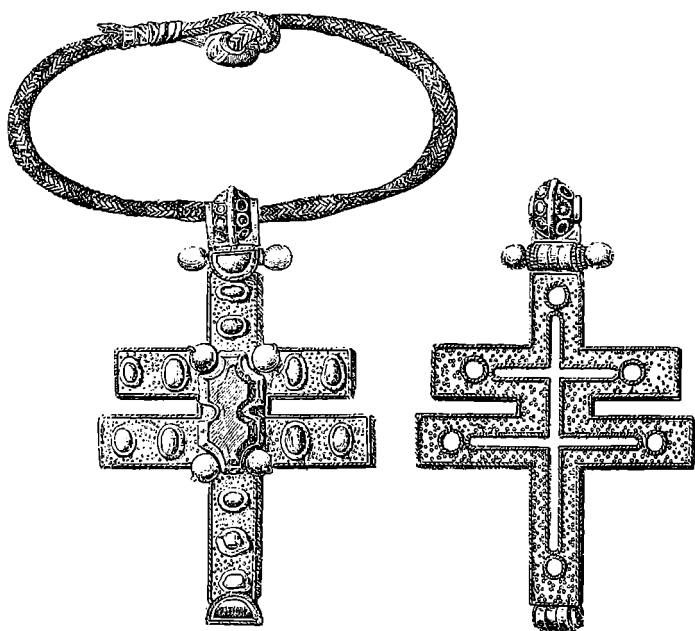

Fig. 3. Forside og Bagside af Guldkorset.

manden, thi den 16. April indberettede han, hvad han havde erfaret om Sagen, og den 27. samme Maaned gav Rentekammeret Ordre til, at Treschow skulde foranledige Guldkorset (Fig. 3) indsendt. Bing, som paa Grund af et kraftigt udtalt Modsætningsforhold til Kirkeinspektionen ikke vilde have noget med denne at gøre og ikke vilde aflevere Korset til den, tog da selv ind til København, hvor han overgav det kostbare Stykke til Stiftsøvrigheden. Paa Kvitteringen⁷, som Stiftamtmand Fr. Hauch udstedte paa Biskop Balles og egne Vegne, siges det ganske vist, at Hauch efter at have modtaget Korset igen havde afleveret det til Raadmand Müller, „som just i denne Tid er nærværende her“. Derved kunde Sagen gaa sin kontormæssige Gang, idet Raad-

mand Müller var Medlem af Domkirkens Inspektion. Fra denne gik da Korset til Amtmanden, fra ham til Rentekammeret, fra dette til Overhofmarskal A. W. Hauch, Kunst-kammerets Chef, som lod det vurdere og derefter udtalte Øn-sket om at indlemme Stykket i denne Samling, en Henstilling, som blev efterkommet ved kongelig Resolution af 27. Juni. I Løbet af et Par Maaneder var Sagen altsaa blevet afgjort, til Trods for at den havde maattet passere adskillige Instan-ser, og den sjældne Kostbarhed var dermed sikret for Efter-tiden. Gennerup, som fik udbetalt den takserede Værdi, 60 Rigsdaler 48 Skilling — et ganske anseligt Udbytte af den ringe Sum, han gav for hele Krucifikset — har antage-lig ogsaa udnyttet Brændeværdien af det kløvede Træskærer-arbejde, men paa en eller anden Maade er dog den ene Halv-del af Kristusfigurens Hoved (Fig. 2) blevet bevaret. I 1824 blev det foræret til Museet for de nordiske Oldsager af Hi-storiemaleren, Professor J. L. Lund, men hvorledes han er kommet i Besiddelse af det, vides ikke⁹.

Foruden disse to betydelige Stykker er der med Sikker-hed bevaret et tredje, men unægtelig af ringere Værdi. Det er et lille, ret medtaget Renæssance-Epitafium (Fig. 4), hvis Snitværk henviser det til Tiden omkring 1615, men som nu har mistet alle Personalialia, saa at man ikke kan sige, hvem Mandsportrættet forestiller. Om Fundhistorien oplyser føl-gende Brev, dateret København den 15. Juni 1849, fra Krigs-raad Ludvig Schiøtz til C. J. Thomsen:

„Jeg veed, det er Inspectionen for Museumet kjært at modtage Malerier m. m. fra den uheldige Auction, man i sin Tid afholdt over Roeskilde Domkirkes Reliquier blot for at faae Plads til en Lande-mode Sal. Mange af disse Sager ere gaaet tabte og en Deel ad-splittede.

Da jeg endnu for 6 Aar siden boede paa Bognæsgaard, 1½ Mil fra Roeskilde, taledes jeg med en Mand, som jeg for 28 Aar siden vidste havde kjøbt et Maleri paa bemeldte Auction og som jeg i Aaret 1821 betragtede. Ejeren til dette Maleri var min Smed, Jens Ander-sen i Kjeld Smedie, da vilde han ej sælge mig det. Han paastod, det var Biskop Absalon og saaledes fandtes benævnet i Cataloget ved Auktionen.

Den 10. ds. tog jeg til Roeskilde, opsøgte min gamle Smed Jens

Andersen, der nu var 83 Aar, — og selv gammel havde han kastet gamle Absalon paa sit Loft. Jeg kjøbte det af ham for en Bagatel, og beder Museet vilde modtage det som en Present af mig.

Da jeg for 28 Aar siden saa det, var det godt konserveret, men, som Jens Andersen fortalte, da han engang havde givet Pigen Ordre til at vaske Skilderiet, havde denne skuret det med Sand, og det vilde

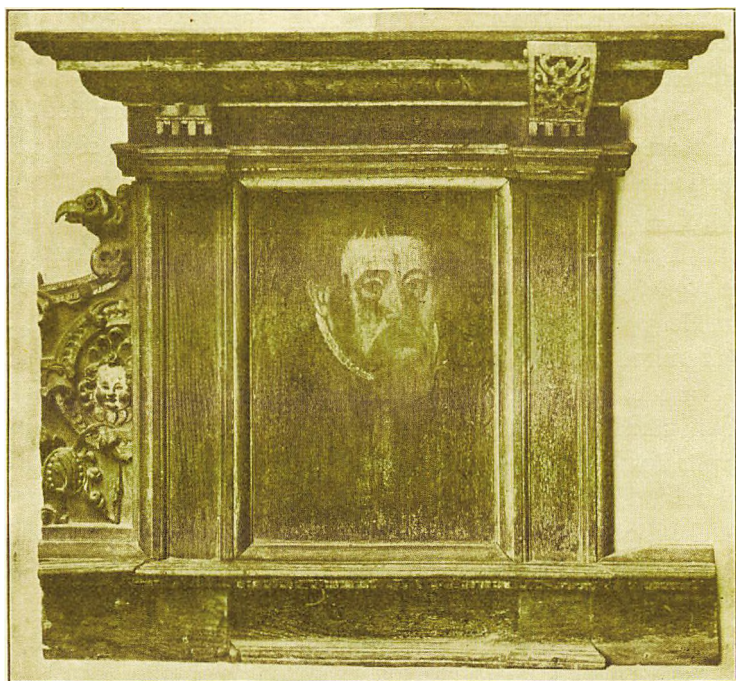

Fig. 4. Epitafium fra Roskilde Domkirke.

tilvisse være blevet ganske udslettet, naar Jens Andersen ikke havde tilfældigviis kommet ind og, som han udtrykkede sig, „Biskop Absalon saa vrede og alvorlig paa ham“.

Kan jeg ved gammel Bekjendtskab komme efter mere, skal det glæde mig.“

At Billedet virkelig stammer fra Auktionen i 1806, fremgaar af Fortegnelsen, hvor Nummer 21: Et Portræt blev solgt til Jens Andersen Smed for 4 Mark 12 Skilling¹⁰.

Af de to Stenfonte, som ved samme Lejlighed blev afhændede, er i hvert Fald den ene bevaret til vore Dage. Thorslundefonten blev i mange Aar anvendt som Vandtrug til en

Slibesten, men kom endelig i Læge Schiøtz' Besiddelse, hvorfra den ved Stiftsskriver Steen Friis' Mellemløst blev skænket til Kirken paany. Efter at være gennemgribende istandsat gør Fonten nu Tjeneste paa sit gamle Sted. Om Ishøjfonten kan man derimod ikke sige noget sikkert, thi blandt de middelalderlige Stenhuggerarbejder, som findes rundt om i Roskilde, er der ikke mindre end tre Fonte, og om dem vides der for lidt til, at man med Udbytte kan prøve paa at stedfæste dem¹¹.

For langt de fleste Stykkers Vedkommende har det sikkert drejet sig om udrangerede og kassable Sager, som ikke fortjente at bevares, men den summariske Betegnelse i Kataloget — „et gammelt Zirat“, „et Stykke gammelt Panel“, „en Tylt splintrede Brædder“ o. s. v. — gør det umuligt at erkende, om der skulde have været noget værdifuldere herimellem. Ved en nøje Gennemgang af, hvad man véd, der har været af Inventar i Domkirken sammenlignet med det nu bevarede, vilde man maaske kunne identificere nogle af de Genstande, der skjuler sig bag Udtryk som „et gammelt Epitafium“ o. l., men et saadant Arbejde maa det være forbeholdt Fremtiden at gøre. Her skal vi kun ved Hjælp af ældre Beskrivelser og Inventarier fremdrage de særligt betydningsfulde Stykker, der ved denne Auktion i 1806 gik tilgrunde.

Det var især Genstande, som i Middelalderen havde smykket selve Domkirkens Højkor, man lod forsvinde, og det viste sig her som i mange andre Tilfælde, at Tiden omkring 1800 har ødelagt langt mere middelalderligt Inventar end Reformations-Aarhundredet.

Lige til 1689 stod Koret i sin gamle Skikkelse, adskilt fra Skibet ved en Tværmur, foran hvilken Kirkens nuværende Altertavle var opstillet, men ved Indretningen af Enevoldskongens Gravplads i Kirkens fornemste Del blev de middelalderlige Altre nedbrudt og de gamle Bispegrave ødelagt. Et Indtryk af Korets Udseende, før denne Forandring fandt Sted, faar vi gennem Mikkel Hansen Jernskægs Beskrivelse¹² af et Besøg, han aflagde i Kirken den 8. August 1685. Under

Vejledning af en stedkendt Mand, en „Dørforvalter“, fik han Domkirkens Mærkværdigheder forevist, og rimede følgende om, hvad han saa' i Højkoret:

„Gaa, Dørforvalter, for, thi her jeg er ukyndig,
 og vis mig flere Ting, som smukke er og yndig'.
 Han gik ret hastelig hen op i Munke-Koret,
 som runden om var ret med Munkestole foret.
 Deroppe blev jeg vår et stort, et lidet Alter,
 som ere overtækt med gamle slidne Pjalter,
 slet intet synderligt paa Altertavlen findes,
 thi dette er ej brugt, saa længe man kan mindes,
 men staar her for et Nul og for et gammelt Minde,
 at vi skal se og tro, at Munken var her inde.
 Dog er det malet smukt, saa gammelt som det stander,
 at det sin Mester klog slet ingenlunde bander.
 Det lille Alter staar i Korets højre Side,
 hvis gammel aarig Sten slet ingen kan forslide.
 En liden Tavle er det Alter med bepralet,
 hvorpaa Guds Moder staar ret yndelig afmalet.
 Ved hendes højre Haand staar Herrens Søn forhaanet
 i al sin Lidelse med Tornekronen kronet.
 Men paa den venstre Haand staar Paven i sin Stadsen
 med trende Kroner paa, som dog er kun et Asen.
 Margrete, Dronning stor, med klogen Hu og Hjerne,
 som var i gammel Tid tre Kongerigers Stjerne,
 staar malet her og paa, ret som en liden Dukke
 med Hænder sammenlagt, med Bøn og dybe Sukke
 Thi Dørforvalter vil her ikke længer blive
 at skue flere Ting, hvorom jeg kunde skrive,
 dog under høje Loft og stenet, hvælvet Dække
 jeg ser et Crucifix, foruden Alders Brække,
 forgyldt ret luerød, og paa den højre Side
 staar Herrens Moder, som maa se sin Søn at lide;
 paa anden Side staar Sanct Hans, den Ørnefører,
 hvis Elske-Brev endnu om hele Verden kører“

I Jens Lauritsøn Wolfs Beskrivelse¹³ fra 1654 gives der yderligere Oplysninger om de enkelte Stykkers Udseende. Paa hver Side af det gamle Højalter stod „tvende Seraphin, meget store og høje, med forgyldte Vinger“, og paa Altertavlen var inden paa den højre Dør malet Pave Lucius, „i sine pavelige Klæder, med en tredobbelt Krone paa sit Hoved, og staar der hos ham en Cardinal, og ligger en liden hvid Hund